

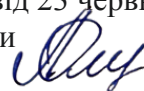

Кафедра соціальної роботи та мовної підготовки

Схвалено:

На засіданні кафедри соціальної роботи та мовної підготовки

Протокол № 10 від 23 червня 2024 р.

Завідувач кафедри Лариса ОЛЕКСІЄНКО

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Психологічна підтримка у кризових ситуаціях»**

Спеціальності: 231 Соціальна робота

Освітнього рівня: перший (бакалаврський) рівень

Освітньої програми: «Соціальна робота»

Спеціалізація: _____

Розробники силабусу навчальної дисципліни:

Палаженко Людмила Віталіївна – викладач кафедри соціальної роботи та мовної підготовки

Викладач:

Палаженко Людмила Віталіївна – викладач кафедри соціальної роботи та мовної підготовки

Силабус розглянуто на засіданні кафедри соціальної роботи та мовної підготовки
Протокол № 10 від 23 червня 2024 р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Психологічна підтримка у кризових ситуаціях
Шифр та назва спеціальності	231 Соціальна робота
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредиту / 120 год Лекції: 20 Семінарські заняття: 20 Самостійна робота студентів: 80
Терміни вивчення дисципліни	8 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація

Палаженко Людмила Віталіївна	
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	викладач кафедри соціальної роботи та мовної підготовки
Контактна інформація викладача:	
E-mail	palajenko@ki-maup.com.ua
Контактний тел.:	+380978654176

Ключові слова: ринок праці, трудові ресурси, трудовий потенціал, безробіття, людський капітал.

Мета курсу: спрямована на формування у студентів теоретичних знань та практичних навиків необхідних для професійної роботи з громадою.

Предмет курсу: знання етапів розвитку та активізації громад; визначення та пріоритетності потреб різних соціальних груп громади та мотивування членів громади до змін з метою покращення якості життя її членів.

Програмні компетентності:

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

СК-2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК-4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади

СК-5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК-6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК-9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

СК-10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК-11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, тендерних, етнічних та інших особливостей.

СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК-15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

СК-20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Результати навчання:

ПРН 1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 4 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми. ПРН6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях

ПРН 5 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН 6 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 13 Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРН 14 Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРН 15 Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРН 18 Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

ПРН 19 Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 23 Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки

Зміст курсу:

Тема 1. Феноменологія кризи та екстремальних ситуацій

Вивчення природи кризи: чим вона відрізняється від звичайного стресу. Розгляд типів кризових подій (природні, техногенні, соціальні) та стадій переживання гострого горя. Розуміння того, як психіка «захищається» в перші хвилини катастрофи.

Тема 2. Перша психологічна допомога (ППД)

Опанування базового алгоритму дій, який не є терапією, але рятує життя. Принципи: Дивитися, слухати, зв'язувати. Навички: Як забезпечити фізичну безпеку, заспокоїти людину без зайвих слів та допомогти зорієнтуватися в просторі.

Тема 3. Психологія травми: ПТСР та гострий стресовий розлад

Розбір механізмів формування травми. Чому одні люди відновлюються швидко, а інші «застрягають» у події? Вивчення симптомів ПТСР (флешбеки, уникнення, гіперзбудливість) та методів стабілізації стану потерпілих.

Тема 4. Робота з гострими емоційними реакціями

Практичні техніки допомоги при специфічних станах:

- Ступор: як «повернути» людину в реальність.
- Істерика та паніка: техніки заземлення.
- Агресія та страх: як контейнувати емоції та не піддатися зараженню панікою.

Тема 5. Кризове консультування при втраті

Психологічний супровід людей, які переживають смерть близьких або втрату житла/соціального статусу. Робота з «провиною вцілілого» та етапами прийняття втрати за моделлю Кюблер-Росс.

Тема 6. Специфіка роботи з дітьми в кризових умовах

Особливості дитячого сприйняття катастроф. Як пояснити дитині, що сталося, через гру або казку. Техніки арттерапії для зняття напруги та методики відновлення відчуття безпеки у малечі.

Тема 7. Психогігієна та профілактика вигорання фахівця

Кризова допомога — це «емоційна передова». Тема присвячена тому, як психологу самому не стати жертвою вторинної травматизації. Методи: Дебріфінг, супервізія та техніки швидкого відновлення ресурсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: мультимедійне обладнання, комп'ютери, системи он-лайн тестування, платформа дистанційного навчання.

3. Політика курсу:

Лекційні та практичні заняття проводяться у аудиторіях Інституту та/або з використанням технологій дистанційного навчання на платформі Zoom за допомогою поєднання різних форм та методів навчання.

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених політикою оцінювання.

Тестування проводиться з використанням автоматизованих систем онлайн-тестування в синхронному або асинхронному режимах. Кількість балів за тест визначається відповідною системою в залежності від критеріїв (складності питання, наявності декількох правильних відповідей на питання тощо).

Робота на практичних заняттях передбачає опрацювання лекційного матеріалу з поєднанням таких форм і методів навчання, як дискусія, публічний виступ, тестування, кейс-завдання тощо.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) мають за мету сформувати у студентів навички самостійних досліджень щодо аналізу ринку праці та зайнятості населення й здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається в індивідуальному порядку під час консультацій (в очному режимі або в режимі on-line на платформі Zoom).

Система оцінювання та розподіл бюджету часу:**Поточний контроль**

Тема / завдання	Форма контролю (звітності)/ макс. кількість балів	Бюджет навчального часу	Примітки
-----------------	---	-------------------------	----------

		Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Самостійна робота студента	
Тема 1.	ПР-3	2	2	5	
Тема 2.	ПР-4	2	2	5	
Тема 3.	ПР-5	4	4	5	
Тема 4.	ПР-5	4	4	5	
Тема 5.	ПР-5	4	4	5	
Тема 6.	ПР-4	2	2	5	
Тема 7.	ПР-4	2	2	5	
Підсумкове тестування	ПТ-15				
ІНДЗ-15				45	
ПК-40					
Всього:	100	20	20	80	

Умовні позначення: ПР – робота на практичних заняттях, ПТ – підсумкове тестування, ІНДЗ – індивідуальні навчально-дослідні завдання, ПК – підсумковий контроль (екзамен).

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю дисципліни є екзамен. Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі сумування оцінок за всі види контролю, які мали місце протягом семестру та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати екзамен, – 35 балів). Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимально – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Форма перевірки та оцінювання завдань самостійної роботи:

Індивідуальні завдання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) мають за мету сформувати у студентів навички самостійних досліджень щодо аналізу кризових ситуацій та здійснення психологічної підтримки клієнтів соціальних сліжб.

Тему ІНДЗ студенти обирають довільно на початку вивчення дисципліни, виконують її у позааудиторний час, а результати презентують – під час вивчення відповідної теми курсу у формі доповіді з презентацією.

ІНДЗ

Дослідити одну із наведених тем

1. Динаміка психологічних станів особистості в умовах тривалої воєнної загрози.
2. Порівняльний аналіз стратегій копінг-поведінки у цивільних та військових в умовах кризи.
3. Психологічні особливості формування посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у підлітків.
4. Вплив соціальної підтримки на рівень резильєнтності внутрішньо переміщених осіб.
5. Гендерні аспекти переживання гострого стресу та механізми адаптації.
6. Психологічна допомога при «травмі свідка» в епоху цифрових медіа.
7. Роль релігійних та духовних переконань у процесі подолання життєвих криз.
8. Особливості професійного вигорання фахівців екстрених служб (ДСНС, парамедиків).
9. Феномен посттравматичного зростання: умови та чинники позитивних змін після кризи.
10. Психологічна реабілітація комбатантів: бар'єри та ефективні підходи.
11. Вплив вимушеної міграції на сімейну динаміку та дитячо-батьківські стосунки.
12. Когнітивні викривлення у сприйнятті ризику під час кризових ситуацій.

13. Ефективність методів тілесно-орієнтованої терапії в роботі з гострою травмою.
14. Психологічний супровід осіб, які перебували в ізоляції або полоні.
15. Роль гумору як захисного механізму та засобу психологічної розрядки в кризі.
16. Специфіка роботи психолога з агресивними станами в зоні надзвичайної ситуації.
17. Психологічні наслідки тривалого перебування в інформаційному просторі війни.
18. Особливості надання психологічної допомоги людям похилого віку в умовах кризи.
19. Використання технік майндфулнес для зниження тривожності в кризових групах.
20. Самодопомога та саморегуляція психолога в умовах роботи з масовою травмою.

ІНДЗ оцінюється у 15 балів за наступними критеріями:

15 балів – чіткість і послідовність викладу матеріалу з наведенням актуальних статистичних та інформаційних даних у формі презентації, в повному обсязі володіє матеріалом та активно відповідає на питання учасників обговорення.

10 балів – чіткість і послідовність викладу матеріалу з наведенням актуальних статистичних та інформаційних даних у формі презентації, частково володіє інформацією, участі у дискусії не бере, відповісти на питання без допомоги викладача не може.

5 балів – студент виконав ІНДЗ з наведенням неактуальних статистичних та інформаційних даних без презентації, участі у дискусії не бере, відповісти на питання не може.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
75 - 81	C		
68 - 74	D	задовільно	
60 - 67	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика академічної доброчесності:

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

4. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум /

- упорядники Т. Р. Браніцька, Л. О. Матохнюк, О. М. Шпортун / - 2022 - Вінниця - 131 с.
2. Вебер Т. Травмафокус. Спеціалізований психотерапевтичний метод для роботи зі стресом, травмою та хронічним болем. – Х.: Вид-во «ЛИТЕРА НОВА», 2020. – 164 с.
 3. Психологічне консультування в кризових ситуаціях [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань та самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності «Психологія» освітньої програми «Психологія» другого (магістерського) рівня / уклад. Н. Є. Афанасьєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 55 с.
<https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/37228/1/2025-%D0%90%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%8C%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9D%D0%84%20%282%29.pdf>
 4. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
 5. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування: зміст, прийоми, технології. Вид. 2-ге, змін. та доп. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 368 с.
 6. Stetsenko A., Ushakova I. and other. Formulating alternative approaches to stress management by understanding its effects on psychological and physiological well-being. Journal of interdisciplinary research. 2024. № 14/01. Pp. 108 – 115. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34968>

Допоміжні:

1. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми : Сумський державний університет, 2019. 192 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Слосанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В. А. Поліщук. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с.
4. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації : методичний посібник для педагогів / С. Богданов, О. Залеська. — К. : Пульсари. — 2018. — 76 с
5. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII (Редакція станом на 14.04.2022). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T192671?an=158>.
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 2015 р. № 157-VIII (Редакція від 14.05.2020, підстава - 562-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
7. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 2001 р. № 2558-III (Редакція від 15.12.2021 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: www.msp.gov.ua
3. Психологічна платформа «Всеосвіта»: Курси, вебінари, статті та матеріали для психологів та педагогів. URL: <https://vseosvita.ua>.